

Висновки

Сільське господарство України має значні податкові пільги та привілеї. Головною причиною такого становища є намагання замінити низький рівень бюджетної підтримки значними податковими пільгами. З часом сільськогосподарські виробники звикають до низьких податків і вважають, що так і має бути.

Представники державної влади постійно повторюють, що теперішні податкові пільги будуть існувати лише короткий час, але якщо ці слова не будуть підтверджені діями (поступовою відміною пільг, та заміною їх більш ефективними механізмами оподаткування та бюджетного фінансування, що будуть забезпечувати раціональність використання коштів та стимулювати розвиток галузі), всі подальші значні кроки з реформування системи оподаткування зустрінуть значний спротив з боку виробників, оскільки багато з них вже вважають податкові пільги своїм природним правом.

«Дармові гроші» (у вигляді дотацій на покриття збитковості та неефективності господарювання) розбещують сільгоспідприємства. Якщо гроші можна отримати просто так, без необхідності змінюватися на краще, то їх завжди буде хотітися взяти все

більше й більше. Бюджетними грошима необхідно провокувати зміни в діяльності сільськогосподарських суб'єктів господарювання. Допомога має носити разовий (тимчасовий) характер. І якщо такі зміни відбулися, то і бюджетне фінансування не повинне передбачатися на наступний період.

Література

1. Річні звіти ТОВ «Надія» (с. Йосипівка, р-н Білоцерківський, обл. Київська) за 2005–2009 роки // Управління агропромислового розвитку Білоцерківської районної державної адміністрації.
2. Річні звіти ТОВ «Еліта» (сmt Терезине, р-н Білоцерківський, обл. Київська) за 2005–2009 роки // Управління агропромислового розвитку Білоцерківської районної державної адміністрації.
3. Річні звіти ТОВ «Агрофірма «Білоцерківська» (с. Шкарівка, р-н Білоцерківський, обл. Київська) за 2005–2009 роки // Управління агропромислового розвитку Білоцерківської районної державної адміністрації.
4. Річні звіти ТОВ «Сухоліське» (с. Сухоліси, р-н Білоцерківський, обл. Київська) за 2005–2009 роки // Управління агропромислового розвитку Білоцерківської районної державної адміністрації.

*В.М. КОРЖЕНЕВСЬКА,
аспірантка, Запорізький національний університет*

Дослідження факторів впливу на фінансовий стан підприємства

Визначено сутність факторів впливу на діяльність підприємства. Узагальнено класифікацію факторів впливу на фінансовий стан підприємства залежно від ступеня їх утворення. Розглянуто головні зовнішні та внутрішні фактори впливу на фінансовий стан вітчизняних підприємств.

Ключові слова: фактор, підприємство, фінансовий стан, фінансово-економічна криза, внутрішні та зовнішні фактори.

Определена сущность факторов влияния на деятельность предприятия. Обобщена классификация факторов влияния на финансовое состояние предприятия в зависимости от уровня их возникновения. Рассмотрены главные внутренние и внешние факторы влияния на финансовое состояние отечественных предприятий.

Ключевые слова: фактор, предприятие, финансовое состояние, финансово-экономический кризис, внутренние и внешние факторы.

The essence of factors is defined in activity of enterprise. The generalized classification of factors of financial state of enterprise is resulted. The main internal and external factors of financial state of Ukrainian enterprises are considered in the article.

Keywords: factor, enterprise, financial state, financial and economic crisis, internal and external factors.

Постановка проблеми. Стійкий економічний розвиток підприємств є одним з головних факторів їх конкурентоспроможності

на ринках товарів і послуг. Його забезпечення неможливе без здійснення постійного моніторингу та систематичної оцінки фінансового стану підприємств. В економічній літературі питанням аналізу та оцінки фінансового стану підприємств приділяється значна увага. Однак, незважаючи на велику кількість наукових праць, недостатньо вивченим та висвітленим залишається питання оцінки фінансового стану підприємства з урахуванням впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблеми дослідження факторів діяльності та аналізу фінансового стану підприємства присвячені наукові праці вітчизняних (Н.М. Деевої, О.І. Дедікова [1], Б.Є. Грабовецького [2], В.Н. Гавви, Е.А. Божко [3]) та зарубіжних вчених (І.В. Піщанської [4], М.С. Абрютіної, А.В. Грачова [5], А.П. Градова, Б.І. Кузина [6]). Велика увага з боку науковців приділяється дослідженню різних груп показників (ліквідності та платоспроможності, ділової активності, рентабельності, фінансової стійкості, майнового стану) оцінки фінансового стану підприємства. Натомість практично відсутні підходи щодо проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства, яка б поєднувала використання вищезазначених показників з одночасною оцінкою факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Відповідно актуальності та подальшого дослідження набувають питання, пов'язані з розробкою методики оцінки факторів впливу на фінансовий стан підприємства та розробки комплексної системи профілактичних дій що-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

до послаблення негативного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Мета статті полягає в дослідженні факторів впливу на фінансовий стан підприємства, зокрема залежно від ступеня їх утворення. Розглядаються головні фактори, що негативно впливають на фінансовий стан вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Головною умовою економічного зростання будь-якої країни світу є безперебійне функціонування та задовільний фінансово-економічний стан підприємств. Фінансовий стан більшості підприємств в Україні, на жаль, не можна назвати задовільним. Більше третини вітчизняних промислових підприємств є збитковими.

На сьогодні вітчизняні підприємства змушені працювати в умовах непередбачуваності зовнішнього середовища та відсутності державної підтримки. За роки незалежності в нашій державі так і не створено прозорих та сприятливих умов для ведення бізнесу, підтримання вітчизняного виробника, виведення промисловості із тіні, попередження розповсюдження кризових явищ в економіці.

Україна неодноразово переживала кризу у різні часи свого економічного розвитку. Як відомо, з початку 1990-х років в економіці України спостерігався глибокий спад, обумовлений загальною економічною кризою: неефективним реформуванням економіки, важким фінансовим становищем підприємств, високим рівнем інфляції, руйнуванням господарських зв'язків із країнами близького та далекого зарубіжжя. Питома вага промисловості у ВВП зменшилася приблизно з 51% в 1990 році до 47% в 1995 році. Погіршення економічної ситуації в Україні суттєво вплинуло не тільки на обсяги промислового виробництва, а й на його ефективність. Так, у 1995 році частка збиткових підприємств становила 14% від загальної кількості, а в 1998 році – більше 20%. За період від часу проголошення незалежності України до 1999 року промислове виробництво перебувало в стагнації. Його падіння становило до 40% порівняно з 1990 роком. Трансформаційні процеси та економічні реформи в Україні, на жаль, не призвели до підвищення ефективності виробництва та зменшення рівня збитковості підприємств. Передбачалося, що з роздержавленням власності, зміною організаційно-правового статусу вітчизняних підприємств будуть створені сприятливі економічні умови для виробництва продукції, яка користується попитом на ринку і забезпечує одержання прибутку в розмірах, достатніх для розширеного відтворення і задоволення економічних інтересів всіх учасників виробництва. Однак цього не відбулося, хоча частка підприємств державної та державно-корпоративної форм власності істотно зменшилася [7, с. 126].

З 1999 року починається поступове відтворення обсягів промислового виробництва. Однак ще в 2005 році воно становить 94,9% від рівня 1990 року. Починаючи з 2000 року у промисловості України спостерігається стійке зростання, за роки якого було відновлено докризовий рівень доходів і витрат населення.

Уже починаючи з другої половини 2008 року стан діяльності підприємств в Україні істотно погіршився. Через фінансово-економічну кризу обсяг промислового виробництва, динамічне зро-

стання якого спостерігалось протягом 1999–2007 років із середньорічними приростом у 10%, різко скоротився, зросла інфляція, різко обвалився курс національної валюти [8, с. 4].

Передумовами виникнення такої ситуації в Україні стали в основному високі темпи зростання кредитів (високі темпи кредитування фізичних осіб, значна питома вага кредитів в іноземній валюті) та політика фіксованого валютного курсу. Так, величина кредитів в Україні в 2008 році у порівнянні з 2004 роком збільшилася на 51,6% ВВП. Важливою особливістю поширення кризових явищ в економіці України стало значне збільшення бюджетних витрат на соціальні програми протягом 2005–2008 років у зв'язку з виборами. На оплату праці і трансферти населенню витрачалося більше половини бюджетних видатків. При цьому темпи зростання середньомісячної заробітної плати значно відставали від темпів підвищення продуктивності праці (за 2005–2008 роки в середньому на 21,1%). Задовольнити збільшений попит та заробити на ньому змогли головним чином іноземні кредитори та виробники імпортової продукції, що, у свою чергу, призвело до кризи платіжного балансу. Фінансовий результат суб'єктів господарювання від звичайної діяльності до оподаткування у 2000 році був позитивним і становив 13 млрд грн., у 2005 році – 64,4 млрд грн., а у 2008 році – лише 9 млрд грн. (загальна сума прибутку у 2000 році становила 35,2 млрд грн., 2005 році – 89,2 млрд грн., у 2008 році – 193,7 млрд грн., а збитків – 22,2 млрд грн., 24,8 млрд грн. та 184,7 млрд грн. відповідно). За підсумками діяльності у 2000 року збитково працювали 37,7% всіх підприємств. У 2005 році цей показник дещо зменшився і становив 34,2%, однак у 2008 році знову зріс до 37,2% [9, с. 5–7].

Так, на 01.01.2008 р. обсяг державного та гарантованого боргу дорівнював 88,8 млрд грн., що становило 12,4% ВВП держави, на кінець 2008 року цей показник сягнув 189,4 млрд грн. (або 19,9% ВВП), а станом на 31.01.2010 р. – 301,5 млрд грн. (33% ВВП), станом на 31.01.2011 року – 433,8 млрд грн. (або 40% ВВП) [10].

Більшість вітчизняних підприємств у період фінансово-економічної кризи виявилися неспроможними продовжувати свою діяльність та були вимушені піти з ринку. Основною причиною виходу з ринку, окрім невиваженої державної політики України та розповсюдження кризових явищ в економіці, стала нездатність керівництва підприємств грамотно та ефективно працювати. Спрямовуючи свою діяльність лише на отримання прибутку, керівництво підприємств, на жаль, не враховувало необхідності проведення попередньої оцінки їх фінансово-економічного стану та прогнозування несприятливої економічної ситуації в державі.

Несвоєчасна оцінка діяльності та відсутність прогнозування фінансового стану вітчизняних підприємств у передкризовий період призвели до масового безробіття, банкрутства підприємств, підвищення рівня бідності та занепаду майже всіх сфер економіки. Отже, проблема збитковості української економіки та низької результативності виробничої і фінансової діяльності вітчизняних підприємств є досить актуальною на сьогодні. Її вирішення можливе не тільки завдяки подоланню наслідків еконо-

мічної кризи, а передовсім завдяки створенню на державному рівні потужної системи запобігання кризовим явищам та застосуванню комплексної системи оцінки і прогнозування фінансового стану на кожному підприємстві. Це дасть змогу завчасно передбачити порушення фінансової рівноваги на підприємствах та знизити імовірність їх банкрутства.

Оцінка фінансового стану будь-якого підприємства не буде повною, якщо не враховувати вплив основних зовнішніх та внутрішніх факторів. Це підтверджує негативний досвід України, адже саме несприятливі зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, а також відсутність своєчасного реагування на них з боку державної влади та керівництва вітчизняних підприємств у кризовий період призвели до погіршення економічних показників діяльності та банкрутства вітчизняних підприємств.

Здійснення оцінки фінансового стану підприємства з урахуванням факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища дасть змогу не лише оцінити рівень фінансового стану конкретного підприємства, а й дозволить визначити основні фактори, які призвели до погіршення основних показників діяльності підприємства.

Саме поняття «фактор» означає умову досягнення певного господарського результату, який характеризується відповідним показником, або причини, які впливають на цей результат [2, с. 9].

В економічній літературі пропонується класифікувати фактори впливу відповідно до різноманітних ознак [11, с. 19]. Так, наприклад, за можливістю вимірювання розрізняють кількісні (які можна виміряти) та якісні (які неможливо виміряти) фактори. За ступенем спільності для різних підприємств розрізняють загальні (характерні для всіх підприємств) і специфічні (характерні для галузі чи окремого підприємства). За терміном дії фактори поділяються на постійні, тимчасові та випадкові. За характером причин, що відображаються факторами, вони поділяються на об'єктивні (не залежать від підприємства) та суб'єктивні (залежать від підприємства). Окрім того, розрізняють основні та другорядні, прями і непрямі, прості і складні фактори [2, с. 9–10].

Найбільш загальноприйнятним і розповсюдженим є поділ факторів на внутрішні та зовнішні. У рамках даної статті пропонується уточнити їх сутність та деталізувати поділ таких факторів. Отже, за ступенем утворення фактори впливу на фінансовий стан підприємства поділяються на два рівні: внутрішній, який характеризують фактори всередині самого підприємства, та зовнішній рівень, який представляють галузеві фактори, фактори на рівні державі та глобальні фактори. Якщо досліджуються фактори, що залежать від організації роботи підприємства, розглядається внутрішнє середовище підприємства. Якщо аналізуються фактори, на які підприємство не може вплинути, розглядається зовнішнє середовище підприємства.

При проведенні оцінки фінансового стану підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища слід враховувати, що вони можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив. Позитивний вплив факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища виявляється насамперед у покращенні таких показників фінансового стану, як показ-

ники рентабельності, ліквідності та платоспроможності. Так, сприятлива ринкова кон'юнктура, державна політика у напрямі підтримки вітчизняного товаровиробника, безперебійний виробничий процес, ефективний менеджмент на підприємстві, підвищення технологічного рівня, оновлення асортименту тощо в кінцевому підсумку сприяють швидшій реалізації високоякісної продукції, а отже одержанню виручки підприємством. Надходження грошових коштів дає змогу своєчасно розраховуватися із поставальниками сировини та матеріалів, виплачувати заробітну плату працівникам підприємства, а своєчасне отримання підприємством прибутку є привабливим фактором для інвесторів та гарантією розрахунків з державою та банківськими установами.

Слід враховувати, що внутрішні фактори впливу на фінансовий стан підприємства можуть спричинити негативні наслідки для зовнішнього середовища (збої у виробничому та технологічному процесах), а зовнішні фактори можуть негативно впливати на внутрішні процеси (зміна політичного курсу, законодавчі негаразди).

Послаблювати негативний вплив внутрішніх факторів керівництво підприємства може самостійно шляхом прийняття відповідних управлінських заходів. Негативного впливу зовнішніх факторів можна уникнути через прийняття відповідних заходів з боку державних органів влади чи міжнародних фінансово-економічних організацій.

До внутрішніх факторів, які можуть призвести до погіршення фінансового стану підприємства, належать: застаріла організаційна структура виробництва, дефіцит фінансових ресурсів, неефективність інвестиційної та інноваційної політики, низький рівень маркетингу, відсутність контролю за виробничим процесом. Аналізуючи підприємство зсередини, слід враховувати такі особливості його діяльності, як: організаційно-правова форма, життєвий цикл, рівень техніки та впроваджуваних на підприємстві технологій, рівень виробничих потужностей, кваліфікація персоналу.

До внутрішніх факторів, що негативно впливають на фінансовий стан вітчизняних підприємств, слід віднести такі фактори, як зростання дебіторської заборгованості, дефіцит власних оборотних коштів, неефективність фінансових вкладень, послаблення договірної дисципліни, високий відсоток морального та фізичного зношення основних фондів, низький рівень технологічного оновлення, відсутність стимулювання працівників підприємства. Дефіцит власних оборотних коштів є однією з головних причин зниження рівня фінансової стійкості та погіршення фінансового стану підприємства. Кожне підприємство в умовах обмеженості фінансових ресурсів повинне шукати шляхи покращення рівня фінансового стану. Одним з таких заходів є створення власного кредитного фонду. У власному кредитному фонді можуть акумулюватися кошти, отримані в результаті проведення таких операцій підприємства, як фінансовий лізинг; розміщення вільних грошових коштів на депозитних рахунках; операції з цінними паперами; надання іншим підприємствам комерційного кредиту.

Не менш важливими поряд із внутрішніми факторами впливу на фінансовий стан підприємства є зовнішні фактори. Їхня роль постійно зростає, особливо в період глобалізації, коли будь-яка

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

держава знаходиться у постійній взаємодії із світовим господарством. Як приклад, 2/3 фінансових труднощів вітчизняних підприємств обумовлено міжнародними і загальнонаціональними факторами ризику [12, с. 4].

До зовнішніх факторів належать галузеві фактори, фактори на рівні держави та глобальні фактори. Відповідно галузеві фактори пов'язані з галузевою діяльністю підприємства, змінами в галузі та налагодженістю зв'язків з контрагентами та споживачами. Фактори на рівні держави пов'язані з економічною політикою держави, нововведеннями в техніці та технологіях, правовим полем, інвестиційним кліматом в країні, рівнем тінізації економіки. Глобальні фактори пов'язані з глобалізацією ринку, рівнем розвитку світового фінансового ринку, ринку нанотехнологій та інноваційних продуктів, рівнем міжнародної економічної конкуренції тощо.

До факторів зовнішнього середовища, які можуть призвести до погіршення фінансового стану підприємства, належать такі, як: погіршення економічної та політичної ситуації, кризові явища, неконтрольованість та нестабільність фінансового ринку, неефективність державного управління, сезонні коливання, нестабільність законодавчої бази, відсутність технологічних нововведень тощо.

Одним із головних зовнішніх факторів впливу на фінансовий стан підприємств є державна політика, зокрема податкова, митно-тарифна та зовнішньоекономічна політика. В історичній перспективі роль державної політики у розвитку економіки країни періодично змінювалася. Так, після Великої депресії до 70-х років минулого століття у більшості країн Заходу існувала думка, що держава має відігравати вирішальний вплив в розвитку економіки. Енергетична та боргова кризи з початку 80-х і до середини 90-х років призвели до утвердження мінімалістських поглядів: держава мала забезпечувати лише права власності, здійснювати монетарну політику, надавати мінімум соціальних гарантій, частково фінансувати інфраструктуру та створювати загальні сприятливі умови для господарювання. Починаючи з середини 90-х років знову відновлюються погляди щодо активної ролі держави в економіці, зокрема втручання держави не лише в такі сфери, як охорона здоров'я, освіта та соціальне страхування, а й у сферу промисловості [8, с. 5].

Найбільш важливими зовнішніми факторами впливу, які не дозволяють вітчизняним підприємствам посилювати свої позиції на внутрішньому та зовнішньому економічних ринках і погіршують рівень фінансового стану підприємств, є низький доступ до дешевих кредитних ресурсів, високий рівень інфляції, імпортозалежність країни, високий рівень корупції, злочинності та тіньового сектору, бюрократичність в управлінні, недосконалість законодавчої бази, значні обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості між підприємствами, нерозвиненість фондового ринку, низький рівень інноваційної активності, політичне непорозуміння.

Вищеперераховані як внутрішні, так і зовнішні фактори негативно впливають на рівень фінансового стану вітчизняних підприємств та стан української економіки в цілому, знижуючи її інвестиційну привабливість. З огляду на це головною метою кожного підприємства, що функціонує в конкурентному середовищі,

є своєчасна оцінка та аналіз фінансового стану з урахуванням впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Висновки

Підприємства є головною ланкою фінансової системи держави. Працюючі підприємства та їх задовільний фінансовий стан є основою стабільності та запорукою успіху держави на міжнародній арені світу. Більшість вітчизняних підприємств характеризується незадовільним фінансовим станом, що зумовлено як несприятливими зовнішніми факторами, так і внутрішніми особливостями вітчизняної економіки. Саме тому необхідною умовою функціонування підприємств у ринкових умовах господарювання є постійний моніторинг та своєчасна діагностика змін, які відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, відстежування позитивних та негативних тенденцій зміни рівня фінансового стану, а також своєчасне реагування на такі зміни.

Враховуючи, що більшість зовнішніх факторів не є сприятливими для функціонування та розвитку вітчизняної економіки, основну увагу слід зосередити на необхідності вибору на сьогодні кожним підприємством такої політики управління фінансовим станом, основою якої була б орієнтація лише на власні «сили» та можливості, тобто на власний потенціал. Наявність потужного внутрішнього потенціалу та ефективної внутрішньої політики підприємства щодо управління фінансовим станом дадуть змогу підтримувати фінансовий стан на рівні, що передбачає його здатність своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями з усіма учасниками фінансових відносин та формувати прибуток, достатній для розширення основної діяльності та удосконалення технологічного стану підприємства.

Література

1. Деева Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
2. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
3. Гавва В.Н., Божко Е.А. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 224 с.
4. Финансовый менеджмент: краткосрочная финансовая политика: Учебное пособие для вузов / И.В. Пещанская. – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – 256 с.
5. Абрютин М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учебно-практическое пособие. – 2-е изд., испр. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2000. – 256 с.
6. Градова А.П. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / Под ред. проф. А.П. Градова, проф. Б.И. Кузина. – Санкт-Петербург: «Специальная литература», 1996. – 512 с.
7. Грешко Р.І. Внутрішні та зовнішні чинники впливу на фінансово-господарську діяльність промислових підприємств // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №2, Т. 2. – С. 126–130.
8. Киндзерский Ю. Экономическое развитие и трансформация промышленной политики в мире: уроки для Украины // Экономика Украины. – 2010. – №5 (574). – С. 4–15.

9. Геец В. Формирование и развитие финансового кризиса 2008–2009 годов в Украине // Экономика Украины. – 2010. – №4 (573). – С. 5–15.

10. Показники про виконання бюджету та обслуговування боргу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.

11. Егоров П.В., Сердюк–Копчекчи Ю.В. Модель управления финансовым потенциалом промышленных предприятий // Экономика і організація управління. – 2008. – Випуск №3 – С. 17–30.

12. Галенко О.М. Фактори кризових процесів на підприємстві // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №5 (84). – С. 3–7.

О.В. КОСИНЬСЬКА,
аспірантка, Львівський національний університет імені Івана Франка

Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств

У статті розглянуто сутність, структуру та класифікацію витрат, визначено основні завдання управління витратами. Досліджено шляхи оптимізації витрат з метою підвищення прибутковості підприємств та забезпечення їх сталого розвитку в ринкових умовах.

Ключові слова: витрати підприємства, управління витратами, оптимізація витрат.

В статье рассмотрены сущность, структура и классификация затрат, определены основные задачи управления затратами. Исследованы пути оптимизации затрат с целью повышения прибыльности предприятий и обеспечения их устойчивого развития в рыночных условиях.

Ключевые слова: затраты предприятия, управление затратами, оптимизация затрат.

In the article considered the essence, structure and classification of charges, the basic problem of cost management. The main ways of optimization of costs to improve profitability of enterprises and ensure their sustainable development in market conditions.

Keywords: expenses, cost management, cost optimization.

Постановка проблеми. Теперішній економічний спад призвів до того, що раніше успішні підприємства стали неефективними та збитковими. В таких умовах кожна зекономлена копійка, кожне прийняте рішення вирішує подальшу долю підприємства.

Витрати є одним із вирішальних чинників впливу на фінансові результати підприємства, виступають базою для формування його цінової політики, характеризують рівень технології та організації виробництва, а також ефективність господарювання, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів діяльності. Тому основним завданням забезпечення ефективної діяльності підприємства та його стійкого розвитку залишається оптимізація витрат, яка виражається не в необміркованому їх заниженні, а в ефективному плануванні, аналізі, обліку й контролі витрат, зниженні собівартості продукції, що в майбутньому забезпечить підприємство оптимальною ціною реалізації продукції й прибутком.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Основні питання формування, структури витрат та методів їх оптимізації знайшли відображення у наукових роботах багатьох вітчиз-

няних і зарубіжних вчених, серед яких: О.Ю. Амосов, С.І. Архиреев, О.М. Бандурко, І.А. Басманов, О.С. Бородкін, Є.Ф. Бриггем, А.С. Гальчинський, В.Г. Герасимчук, С.Ф. Голов, М.О. Данилюк, С.А.Єгорова, А.В. Захаров, І.П. Николаєва, В.Ф. Палій, В.М. Панасюк, Г.О. Партин, Т.О. Резнікова, І.В. Романенко, Я.В. Соколов, С.В. Торопов, А.Д. Чандлер, Дж. Шанк, Д.Г. Шорт, А.Ю. Юданов та інші.

Наявність значної кількості наукових розробок свідчить про особливу зацікавленість дослідників даним питанням і необхідність проведення досліджень та внесення відповідних пропозицій, коректив щодо оптимізації витрат і покращення процесу управління ними.

Мета статті. Актуальність та важливість проблеми управління витратами зумовлює необхідність подальшого дослідження питання оптимізації витрат з метою підвищення ефективності функціонування, конкурентоспроможності й прибутковості підприємства.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка діяльність супроводжується витратами, які утворюються у процесі формування та використання ресурсів для досягнення мети підприємства.

Основний документ, який визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. №318 (з наступними змінами й доповненнями, що внесені наказом Міністерства фінансів України від 11 грудня 2006 року №1176). Відповідно до П(С)БО 16 витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді надходження активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок вилучення внесків власників) [1].

Згідно з визначенням економічної енциклопедії витрати – виражені у грошовій формі, витрати різних видів економічних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу та розподілу продукції, товарів [2, с. 203].

Зарубіжні економісти дають таке визначення витрат – це показник у грошовому вираженні кількості ресурсів, які використовуються для досягнення конкретної мети [3, с. 15].